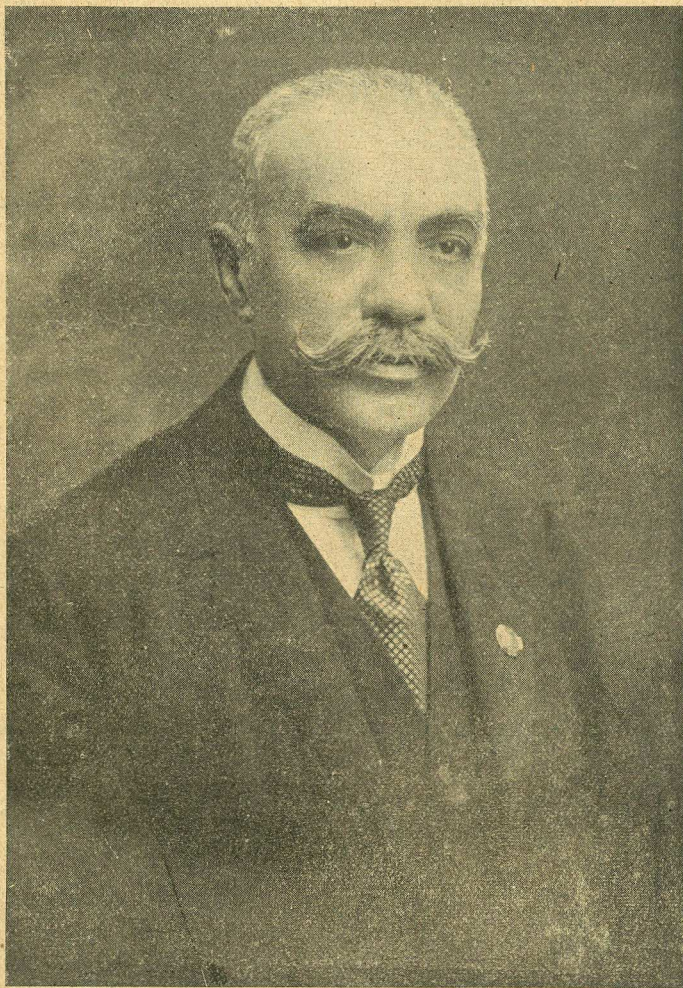

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

XXXI. ÉVFOLYAM. ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK BUDAPEST, 1916.
TIZEDIK FÜZET. KÖZLÖNYE DECEMBER HÓ.

SZERKESZTI: DÉKÁNY MIHÁLY, BUDAPEST, VII. SZABÓ JÓZSEF-U. 14.

Dr. Baló József.

Emlékezés dr. Baló Józsefre.

Balóban egyike dőlt ki régi kedves tanítványaimnak azok már igen meggritkult sorából, kikkel — hogy egyebet ne említsek — hosszú időn át lehetett együtt munkálkodnom közös életfeladataink megoldásában. Együtt — és mindig teljes összhangzásban s egymás becsülésében.

Az ő élete máskülönben is sokképen bele volt szövődve az én életembe. És nekem megadatott volt az az öröm, hogy neki is, mint az egykori tanítványaim hosszú sorozatához tartozók egyikének, életpályája kedvező kialakulására nemcsak támogatólag, hanem olykor *irányítólag* is, némi hasznos befolyással lehessek. Már a maga választotta életpályája legelső stádiumában is, az elemi isk. tanítóképzőben, sikerül neki az én legbensőbb barátaim egyikének, *Paal Ferencnek*, a kolozsvári állami tanítóképző első szervező igazgatójának, ennek a csak kevesek által eléggé ismert és méltányolt kiváló pedagógusnak, magára vonni a figyelmét és mindvégig az ő szerető gondozásában részesülnie. Itt teszi le kitűnő eredménnyel a népisk. tanítóságra képesítő vizsgálatát. *Paal Ferenc* már jó előre felhívja rá a figyelmemet, midőn szó volt róla, hogy Baló a Paedagogiumban folytassa tanulmányait.

Ő azonban jobbnak látta egyelőre visszatérni még szülőföldjére, a szép «Erdővidékére», hol Felső-Rákos községi népiskolájánál talál alkalmazást. Nem sokáig maradhatott ott, mert vágyai Budapestre vonzották a Paedagogiumba.

Érdekes volt az első találkozásom vele. Amint, úgy hiszem 1878-ban, augusztus hó vége felé nővérem kíséretében a Brassó—Kolozsvár—Budapesti vasuti vonalon Budapestre hazautazóban vagyok, a F.-Rákos nevű vasuti állomás egy percnyi tartózkodása alatt egyszerre csak felrántja valaki a vasuti kupénk ajtaját s belép oda egy ismeretlen fiatalember. Udvarias bocsánatkérések közt bemutatja magát, hogy ő *Baló József*, f.-rákosi néptanító s engedelmet kér arra, hogy itt mindjárt átnyujthassa nekem a polgári isk. tanítóképző első osztályába való fölvételéről szóló folyamodványát, hivatkozva egyszersmind a *Paal Ferenc* korábbi ajánlására is. Alig végezhetette be ebbeli mondókáját, — nekem угyszólván szóhoz sem lehetett jutnom, — midőn ismételt bocsánatkérések közt már bucsuzni kezd, hogy a közeledő legelső állomásnál kiszállhasson. Csak ez volt a célja ennek az egész egy állomástól a másikig tartott rövid utazásnak. Igazi leleményes szé-kely életrealóság!

Budapestre érkezve nemsokára sikerült Balót nemcsak fölvetnem a polgári isk. tanítóképző nyelvtörténeti szakcsoportjának az első osztályába, hanem neki az internátusban teljes ingyenes ellátás mellett helyet is szereznem.

Paal Ferenc után tehát most én lettem a Baló szellemi fejlődésének a gondos megfigyelője és irányítója. Annyival inkább módomban volt behatóbban felelhetni meg e feladatnak, mint Paal Ferencnek, minthogy nálam *nevelőintézetbe* — azaz internátusba — került Baló, melynek szintén csak én voltam a vezetője. Paal Ferenc elvi ellenese volt az internátusoknak s talán csak ez az egy pont volt kettőnk közt, amiben nem értettünk együtt.

Nagy jelentősége volt a Baló életpályájának kedvező kialakulásában annak is, hogy sikerült őt néhai *Vécsey Tamás* egyetemi tanár családjához nevelőül, jobban mondva házukhoz bejáró tanítóul beajánlanom. Ez a kiváló, nagyérdemű ember is egész élte végéig hű támogatója, bölcs tanácsadója volt Balónak élte minden körülményeiben.

A polg. isk. tanári vizsgálatot 1881-ben sikerült Balónak a legszebb eredménnyel letennie, nekem pedig az, hogy mindjárt a vezetésem alatti gyakorló polgári iskolánál eszközölhessek ki számára egy segédtanári állást. Ebben a minőségben — de mindig a *Vécsey Tamás* hathatós segítségével is — sikerült neki letenni előbb az érettségi vizsgálatot és az egyetemi előadásokra is eljárogatva, már néhány év alatt megszereznie a középiskolai tanári s pár évvel később (1892-ben) bölcsészettudori oklevelet is. Sőt sikerült — mindig a gyakorló polg. isk. tanári minőségében — kiküldetést kapnia egy félévi időtartamra Párisba is, a francia nyelv és irodalombeli ismereteinek kibővítése céljából. Valóban bámulatraméltó, sőt már-már egészségét is kockáztató erőkifejtést tanúsított Baló mindezen életsikereinek a kivívásában.

Tizenhárom évig működött Baló a Paedagogium gyakorló polgári iskolájánál eleinte mint segéd-, később mint rendes tanár. Hogy miért vált ki onnan, ennek okait úgy hiszem leginkább ez iskolatypus kellő kifejlesztésének a hiányosságaira, valamint a benne működő tanárok munkakörének nem a kellő méltatására lehetne visszavezetni. Egyáltalában nem csodálom, ha az abban működő tanárok legkiválóbbjai — s így ezek közt Baló is — lassanként siettek kiválni belőle.

Balónak a pedag. irodalom és tanítóképzés terén való műkö-

dését Önök, igen tisztelt Szerkesztő ur, valamint becses lapja t. olvasói fogják jobban ismerhetni mint én. Ennek az ismertetésére mások, hivatottabbak fognak vállalkozhatni.

E pár soraim által Baló élete azon részének az ismertetéséhez óhajtottam valamivel hozzájárulhatni, amely némileg az én életemmel volt kapcsolatos.

A Baló élete hosszú időre kiható fényes példája lesz a jellemzilárdság és szívós akaraterő nagy etikai értékének.

Budapest, 1916. dec. 10-én.

Gyertyánffy István.

Dr. Baló József.

November hó 28-án, — a király halálának nagy nemzeti gyásza idején, — a budapesti állami tanítóképző-intézetet és a «Tanítóképző-int. tanárok Orsz. Egyesületét» még egy másik gyász, egy családi gyász is sujtotta, dr. Baló József igazgatónak és egyesületi elnöknek elhalálózása által.

Hogy ki volt dr. Baló József, azt az alább közölt életrajzi adatok is eléggé bizonyítják; de a 37 évi részben tanulótársi, főképen pedig közvetlen munkatársi és közelebbi barátsági viszonynál fogva, melyben vele lenni alkalmam és szerencsém volt, boldogult barátom életének és élete folyásának képét néhány halvány vonásban megpróbálom megörökíteni.

Dr. Baló József 1860 május hó 1-én született Nagy-Bacon háromszékmegyei községben. Atyja világos eszü, székely nemes volt, akinek József fián kívül még hat gyermeke volt. József a székelyudvarhelyi ref. gimn. IV. osztályának végzése után a kolozsvári elemi tanítóképző-intézetbe lépett s ezt 1878-ban kitünő eredménnyel végezte. Ezen első élete céljának elérése után azonban nem maradt a népoktatásügyi munkakörnek minden tiszteletet megérdemlő néptanítói fokozatán, hanem magasabb képzettség megszerzésére törekedett. 1879-ben feljött Budapestre, a tiszteletreméltó «Paedagogiumba», ahol tanárai rokonszenvvel, tanuló-társai pedig barátsággal fogadták a jellegzetes arcu, szorgalmas és tehetséges székely fiut.

A polg. tanítóképző-intézet nyelv-történettudományi szakcsoportját szintén kitünő eredménnyel végezte 1881-ben. Gyer-

tyánffy I., az intézet nagyérdemű igazgatója, aki tanítványait szigorú elbírálással mindig képzettségüknek és képességüknek megfelelő helyre és munkakörbe iparkodott elhelyezni, Baló Józsefet képesítővizsgálatának letétele után mindjárt a «Paedagogium» gyakorló polgári iskolájához nevezte ki segédtanári minőségben. Baló József ezzel elérte azt, amit 35 évvel ezelőtt rendszeres és vizsgálatokhoz kötött tanulmányokkal a népoktatásügy mezején el lehetett érni. A tanítóképző-intézeti tanári képzés és képesítés mai módja akkor még csak jámbor óhaj volt. De a gyakorló polg. isk. tanári működés nehézségei mellett sem gyengült Baló Józsefnek tanulási kedve s önképzési hajlama; nemes ambícióval még többre, az egyetemi tanulmányok felé törekedett. A népoktatási képzés terén elérve a legtöbbit, az ismeretes akadályokhoz jutott, melyek elzárták előle az egyetemhez vezető egyenes utat. Az intézmények ezen sziklaszilárd torlaszán áthatolni nem lehetett s így neki is a hosszú megtett ut után vissza kellett térni arra a pontra, ahol a kétféle pálya utja elágazik. Magánúton a IV. ker. piarista gimnáziumban elvégezte a középiskola V—VIII. osztályát s ott érettségi bizonyítványt is nyert 1886-ban. A budapesti tud. egyetemet 1885—86-ban 3 félévig mint rendkívüli hallgató s 5 félévig (1886—88.) mint rendes hallgató látogatta.

Középiskolai tanári alap- és szakvizsgálatot tett a magyar nyelvből és irodalomból s a francia nyelv és irodalomból 1890-ben. Majd 1892-ben bölcsészettudori oklevelet nyert a magyar irodalomból, mint fő- és a magyar nyelv és francia irodalomból, mint melléktárgyakból.

Ezen idő alatt mindig a gyakorló polgári iskolában működött, 1894-ben pedig az elemi tanítóképző-intézethez neveztek ki rendes tanári minőségben, ahol vezértanári minőségben az intézet igazgatási teendőinek egyik részével is megbízott. Az elemi képző anyagi adminisztrációs ügyeit ugyanis a polg. képző igazgatósága intézte el. Ezen minőségben, valamint a ped. irodalom terén kifejtett működésért ő császári és kir. apost. Felsője 1901-ben tanítóképző-int. igazgatói címet adományozott neki; ugyancsak ebben az évben az elemi tanítóképző tan- és fegyelmi ügyeinek intézésére önálló igazgatói megbízást is nyert. Az intézet tényleges igazgatójává 1904-ben neveztek ki s ezen kinevezése tanártársainak egyhangú óhajtásával találkozott, amit a tanári kar akkor illetékes helyen tisztelettel kifejezésre is juttatott.

Igazgatói minőségében teljes erejéből arra törekedett, hogy a fejlődés elkülönülést parancsoló elvénél fogva különválasztások az elemi képző a polgári képzőtől s ezt a célját már a régi intézeti helyiségekben elérte, de teljesen akkor valósította meg, mikor az elemi képző-intézet az ő igazgatása alatt épült új épületébe, 1912-ben átköltözött. Mőzesként tehát ő vezette ki az elemi képzőt a régi állapotok köréből az új viszonyok közé, amelyek lehetővé teszik az intézetnek minden irányu kifejlesztését.

Előbb vázolt működése közben tanulmányi utazásokat is végzett: így már 1883-ban beutazta Svájcot, főkép a Sekunder-schule-t tanulmányozván; utazott Dél-Németországban is.

Ausztriában két hónapig végzett tanügyi tanulmányokat; 1887-ben három hónapot töltött Párisban a francia nyelv behagorolása és tanulmányok szerzése céljából; átrándult Londonba s visszajöttében meglátogatta Olaszország északi részét is. Hazánkban majdnem minden részében utazott. Utazásait nemes lelkesedéssel saját költségén — minden külső segély nélkül — végezte.

Figyelemreméltó irodalmi működést is fejtett ki; nagyobb művei: Az Osztrák-Magyar Monarchia földrajza; Csillagászati és fizikai földrajz (Miklós G.-lyel); Stilisztika tanítóképző-intézetek számára; Bajza József élete és művei (ebből egy részlet jelent meg doktori értekezés céljából); A lelki élet alaptörvényei; Lélektan tanítóképzők számára; A magyar népoktatásügy szervezete; A gyermek megfigyelése; A testi élet ismertetése tanítóképzők számára. Ezeken kívül számos cikket és értekezést írt: a Népt. Lapjában, Polg. és felső népisk. Közlönyben, a Magyar Tanítóképzőben stb.

A szakegyesületeknek mindig buzgó munkása volt; tevékeny részt vett a «Polgári és felső népisk. tanítók és tanítónők Orsz. Egyesülete» megalakításában, amely egyesületnek mintegy 10 évig másod majd első titkárja volt; később pedig a Tanítóképző-int. tanárok Orsz. Egyesületének alelnöke s 1908 óta elnöke volt. Ezek voltak az iskolán kívül kifejtett működésének ugynevezett külső sikerei, melyekkel kartársai, akik az ő értékét jól ismerték, tisztelték meg. Hivatalos kitüntetésekben nem részesült; az elismerésnek ilyen virágai ritkán nyílnak a tanítóképző-int. tanári pályán.

Mint az intézet igazgatója a sokoldalú adminisztratív teendőkn, tanári székének ellátásán s az intézet minden irányu

Keleni kis fia

fejlesztésén kívül, sikerrel működött tanítványainak nevelésén, szigorral párosult atyai szeretet, a léhaság elítélése és üldözése, a nemesebb törekvéseknek ápolása, előmozdítása s a tanítói jellem és igazi egyéniség kifejlesztése jellemezték tanári és nevelői működését. Tanártársai iránt pedig a megértő és méltányló barátság, amellyel az előfordult kisebb ellentéteket, mert nagyobbak amugy sem voltak, könnyen elsimította. Mindenik kartársa szerte, jó humorával sok apró érzékenykedést és fellobbanást elintézett; igazán nem lehetett reá neheztelni. Az egyesületet, mint elnök, higgadtan és okosan vezette s jeles előadói és szónoki képességével szép sikereket ért el.

Családi élete boldog volt, szerető nejével 24 évig élt; családi életüket három gyermekkel áldotta meg az Isten.. Leánya Mesterházy Jenő tanítóképző-intézeti tanárhoz ment nőül, aki a harc-téren van; nagyobbik fia végző orvosnövendék, aki szintén katonai kórházi szolgálatot teljesít; kisebbik fia aktív hadnagy, aki katonai akadémiát végzett. Mint pedagógus atyai szeretettel és pedagógiai gondossággal nevelte gyermekeit.

Midőn alig három hónappal ezelőtt megrendült egészsége miatt nyugdíjba ment, nem gondoltuk, de ő maga sem hitte, hogy a borzasztó vég, melytől Madách «Ádámja» is annyira irtózott, olyan közel van. Hiszen meleg szeretettel szövögette a jövődő terveit, hogy fáradtságos munka és önmegtágadás árán szerzett kis tuszkulánumban miképen fogja idejét és erejét szeretett családjának szentelni, hogyan fog pihenni s ezáltal egészségét helyreállítani. Fájdalom, ez a terve nem sikerült; minden máskép történt. Betegsége veszélyes komplikációkkal (cukorbetegség, ér-elmészesedés, vese- és szívbj) végzetessé vált s nagy kinok között oltotta ki életét. Temetése az intézet helyiségéből tanítványainak, tanártársainak s tisztelőinek nagy részvéte mellett történt november hó 29-én.

Boldogult barátunk, mint szegény székely fiu, a bérces Erdélyből, Apáczai Csere János és Körösi Csoma Sándor hazájából, a kies Székelyföldről ama nagy példák után indult el, bár szerényebb sikereket ért el nagy eszményképeinél, de a néptanítói pályára lépett, törekvő ifjakra nézve követésre méltó példát mutatott azokkal a sikerekkel, melyeket az önképzés szorgalmas felhasználásával elért.

Sajnos, hogy életereinek meggyengítéséhez a sok munka is hozzájárult, A jól megérdemelt nyugalomból a sors keveset jutta-

tott osztályrészéül. Fáradtan hamarabb érkezett végső pihenésének helyére, mint sokan gondoltuk. Az emberi sors minden mozzanata ráillik nemesen és jól betöltött életére: élt, dolgozott, küzdött, szeretett, szenvedett, csalódott és remélt. Legyen siri nyugalma csendes és zavartalan!

Miklós G.

Tanítóképzés.

A vegytan helye a tanítóképző-intézetek tantervében.

A vegytan heti 4 órában a tanítóképző-intézetek III. osztályának a tantárgya. Lehetetlen, hogy a természettan, testtan, gazdaságtan tanárainak fel ne tűnt volna, hogy a kémia emez elhelyezése az említett tárgyak eredményes tanítása szempontjából mennyire hátrányos. Nem ismerjük a tanterv megalkotásának szűkebb körü tárgyalásait s így azt sem tudhatjuk, hogy a vegytannak a III. osztályba való elhelyezését s egyuttal a természettan, testtan és a gazdaságtan egy részének a vegytan előtti osztályokba való beillesztését mi tette szükségessé? Mi innen kívülről csupán egy indokot látunk: *a régi állapotnak a fentartását*. Ám de ez mint szokás talán még sem lehet elegendő ok ilyen fontos intézkedésre.

Mert vizsgáljuk csak magát a tantervet: *II. o. növénytan*. «A növények életfolyamatai kísérletek alapján bemutatva. *A növényi test kémiai alkata. A táplálék felvétele és feldolgozása. A légzés.*» Mik is a növények táplálékai? Viz, natron-, káli-, mágnézium-sók, szilikátok, foszfátok, szénsav, nitrátok stb. Csupa olyan dolog, amit vegytan nélkül aligha lehet jól megérteni. Mi is az a légzés? Oxigén felvétel. Hogy lehet oxigénről, oxidációról stb. beszélni, amikor még valaki az oxigénnek hírét se hallotta. Hát a táplálék feldolgozás? Vajjon olyan egyszerű dolog a szénsav felbomlásáról is tanulni, amikor a szénsavat nem ismerjük, a keményítő és celulozé képződést felderíteni, ha a szénhidrátokról fogalmunk sincs. Megértheti-e a tanuló az ensimek, pl. a diasztazé szerepét, amikor az erjedésnek, átalakulásnak még a hírét sem hallotta?

Nézzük az állattani tantérvt: II. osztály. «A termőhely, életmód, továbbá a kémiai és fizikai tényezők alakító ereje az állati szervezet kiformalódására.» Itt már nem is elemeket, vegyületeket, nem is táplálék felvételt kell ismernie a tanulónak, hanem kémiai törvényeket, mert hiszen a kémiai tényezők kiformaló erejéről van szó. Avagy szabad megértés nélkül is megtanítani ezeket a dolgokat?

Testtan I. oszt.: «A légzés. A légzés fizikai és kémiai folyamata. A tiszta levegő jelentősége. A test melege. A szellőztetés... fontossága.» Hangsúlyozom, hogy csupán a szigoruan kémiai dolgokat idézem a tantervből s még csak annyira sem megyek, hogy pl. az izmok, csontok, idegek, táplálék stb. részletezésébe bocsájtkozzam, holott az is mind kémiai dolog. Vegyük pl. a Juba Adolf-féle, minden különösebb nehézséget gondosan kerülő testtant. «A vesék» címe alatt így szól: «A sejtek fehérjének széteséséből létrejött salakot és a fölösleges vizet, sókat a gerincoszlop kétoldalán... levő vese választja ki.» «A csont» cím alatt ezt írja: «Keménységüket a szén és foszforsavas mésztől nyerik. A gyermek csontja puha, abban kevés a mész.» »Az egyes tápláló anyagok» címe alatt így ír: «A sejtek fehérjéből állanak, testsúlyunk egyötöde fehérje: következképp fehérjét kell vennünk, különben el kell pusztalnunk.» «A fehérje összetett vegyület, melyben sok elem: O, N, H, C!!! sőt kén és foszfor van. Nitrogén tartalma miatt nitrogén tartalmu tápanyagnak is nevezzük.» De minek folytassam, az egész könyvet kellene idéznem, ha elég alaposan akarnék eljárni. A testtan valójában semmi más, mint alkalmazott kémia, de benne a kémiát a képezdei tanterv akkor alkalmazza, amikor a növendék még kémiát nem tanult. Itt egy fontos módszertani kérdést kell felvetnem: Miként követelhetjük meg a néptanítótól, hogy ő az ő iskolájában az ismertről az ismeretlenre, az egyszerűről az összetettre, a könnyüről a nehézre haladjon, ha neki négy, öt tárgyat úgy tanítanak a tanítóképzőben, hogy mindig az összetett-ről az egyszerűre, az ismeretlenről az ismertre, a nehézről a könnyüre kell haladnia?

Belébocsátkozhatnánk az utasítás részleteibe, idézhetnénk az összes természetrajzokból hosszú helyeket, amelyek a leghatározottabban igazolnák, hogy az I. és II. osztályban olyan anyagot tanítunk, amit kémia nélkül semmi körülmények között sem lehet megérteni, de azt hisszük, hogy akiket a dolog közelebbről érdekel, a testtan, természetrajz, gazdaságtan tanárai eddig is tudták

ezt s így az itt röviden előadottakból világos, hogy igazunk van. A kémia elhelyezése a képezdei tantervben hibás, a nagyon fontos testi nevelés s a biológia anyagának átértésére károsan hat vissza s ezáltal célját nem éri el.

Ilyen körülmények között más megoldás nincs, mint vagy meghagyni a dolgot úgy amint van, de tudni azt, hogy ez rosszul van így, vagy a célszerű változtatás iránt intézkedni. Mivel a tanterv nem Lykurgus-féle törvény, hogy annak soha megváltoznia nem szabad, sőt ellenkezőleg, mindjárt megváltoztatandó, mihelyt a hibát felismerjük, ennél fogva nem habozunk azt javasolni, hogy a tanterv e hibáját korrigálni kell. Ha parlament elé kellene vinni, ha hosszú törvényhozási előkészületekre volna szükség, hát mint annyi más visszasságot, még soká kellene tünnünk, de itt egy miniszteri pótrendelettről van szó s már a jövő tanévben a dolog el lehet intézve.

Nézetünk szerint a kémiának, mint mindenképen alapvető tantárgynak az I. osztályban van a helye. A természetrajzzal szemben a megoldás egészen könnyű. A III. osztályból a kémia áthelyeződik az I. osztályba, a természetrajz pedig feljebb halad a II. és III. osztályba. Ennek magára a vegytanra is szerfelett előnyös következménye volna az, hogy az I. osztályban tanult vegytan szakadatlanul ismétlődne az egész természetrajzi tanulás fonálán. A biológiai kísérletek folytatását képeznék a kémiai kísérleteknek, az élet és szövettani elméleti ismeretekben pedig befejeződne a kémiában megtanult vegytani igazságok, de már akként, hogy a természetben való megjelenésük, hatásuk, működésük világosságba kerülne.

A gazdaságtani gyakorlatok közben, a tanterv által követelt elvi szempontok feltárása ugyancsak, — ott azonban már egészen gyakorlati módon, — megismételtetné a vegytant igen részletesen alkalmazva, úgy hogy a vegytan áthatná a tanító mindemez ismereteit.

Mi lenne a testtannal? Régi meggyőződése, hogy a testtan a természetrajzba tartozik. Tudom, hogy sokan pedagógiai, mások erkölcsi okból fáznak ettől a gondolattól. Akik a pedagógiai okot tartják szem előtt, arra hivatkoznak, hogy a tanítónak ezt a tantárgyat az emberre, mint jövő foglalkozásának tárgyára nézve egészen külön, önállóan kell tanulnia. Lássá a tanítójelölt, hogy a nevelés alanya az ember az állatoktól teljesen elkülönülten, tisztán

a nevelés szempontjából képezi ismertetés tárgyát. Hát ennek a szempontnak a természettanban is eleget lehet tenni. A II. oszt. természettan tananyagában az őszi tanítás után mindjárt következék az emberi test. (Második osztály tananyaga alatt a mostani I. osztály anyagát értjük.) Az csak szokás, amelyen mindig lehet változtatni, hogy most megkezdjük pl. ezt vagy azt a tárgyat s kénytelenül következéssel keressük, ha törik, ha szakad. Minek az? Nem lehet a természettant pl. novemberben megszakítani s áttérnünk az embertanra. Ha a testtan 2 óráját odacsaptuk a természettanhoz, akkor a szept.—okt. tanítási időben ugyis elég sok természettant végezhetünk s novemberben heti 5 órában folytatjuk a testtant. Ha eddig 8 hónap kellett annak elvégzésére, mert 2 óra volt, most mivel 5 óra van, 3 hónap is elég, ugy, hogy nov., dec. és jan. hónapokban készen vagyunk vele. A lélektan egészen jól haladhat párhuzamosan a II. osztályban a testtannal s a testi szervezet hatása a lelki életre már a második félévben tárgyalható. Ugyanekkor a testi és lelki nevelés összeilleszthető. A természettan tanára szigorúan maradjon a természettan keretében, ismertesse meg az emberi szervezetet s a többit bizza a neveléstan foglalkozó lélektan tanárára.

Véleményem szerint ez az összevonás már csak azért sem helytelen, mert az ember lényegileg épen olyan testtel van beillesztve a természet törvényei közé, mint bármelyik állat. Az ember erkölcsi lényege ott kezdődik ahol elkezdi különbözni az állatoktól: szellemének nyitott kapujában a beszédben, lelkének általánosító, törvények és igazságok felismerésére alkalmas, sőt alakító képességében. Akik tehát megkülönböztetést keresnek, ne ott keressék ahol nincs, a vértestecskében, avagy a sejtekben, a gyomorsavban, a petékben, az oldalbordákban, a szemhártyákban s így tovább a végtelenségig, hanem keressék abban, hogy mi módon alakul meg a fogalom, a képzet, az eszme, az igazság s micsoda bűverő indítja a kis gyermekek száját a mama, papa stb. kifejezésére.

Nyugodtan lehet tehát a testtant a természettanba beilleszteni s a II. osztály tananyagába áttenni, mert ezzel egyuttal a természettan tanulását is megrövidítjük, lévén az emberi test a legideálisabb gerinces, melynek ismerete valamennyi gerinces szervezet ismeretét jóformán és pedig a lényegét nézve kimeríti. A kevésbé lényeges részek a leíró term. után ugyis maguktól merülnek fel.

Összegezve a mondottakat, megállapítjuk, hogy:

1. A vegytan a tanítóképző-intézeti tantervben nincs jól elhelyezve, kívánatos, hogy a következőknek megfelelőleg helyesbítettessék:

2. A vegytan-ásványtan helye az I. osztályban van.

3. A többi természettan a II. és III. osztályba helyezendő.

4. A testtan beleillesztendő a II. osztály természettan anyagába.

Pécs.

Kóródy Miklós.

Adalékok a magyar tanítóképzők egységes pedagógiájához és didaktikájához.

(Az 1915/16. évi értesítőkből.)

(Folytatás.)

II. Tanítás.

Pedagógia.

Losonc. Amikor a tanárok szaktárgyuk népiskolai módszertanát tanítják, ugyanakkor kötelesek a növendékek népiskolai tanmenetét is fölolvastatni és a szükséghez képest kijavíttatni, nehogy az írott tanmenetben tárgyi vagy módszertani hibák, tévedések maradjanak. (H.¹)

III. Gyakorlati kiképzés.

Bpest. II. ker. tanítónőképző. Összeállították a gyakorlóiskolába bejáró tanítónövendékek számára való iskolai rendszabályokat. Ezek: 1. A III. és IV. é. tnövendékek mintatanítások és társaik próbatanításainak meghallgatása és lejegyzése végett osztályonként járnak be a gyakorlóiskola megfelelő tagozatába, az osztályrendjükben feltüntetett órákon. A becsengetés előtt pár perccel előbb tartoznak bemenni a gyakorlóba. Mintatanítások alkalmával a tanítás menetét, próbatanítások alkalmával bírálatukat bejegyzik a naplójukba. A tanítás alatt a legnagyobb csendben figyelnek, hogy a tanítót és a gyermekeket ne zavarják. Távozásukkor az osztályban rendetlenséget nem hagynak.

¹) H. = hospitálás; megbeszélés eredménye.

2. A tanítónövendékek továbbá osztályonként egyesével névsor szerint fölváltva hospitálnak a gyakorlóiskola mindkét tagozatában. Még pedig az I. o., a III/a és IV/b o. a gyakorlóiskola egyik, a II. o. a III/b és IV/a o. a gyakorlóiskola másik tagozatában váltakozva. Minden tagozatban tehát 3—3 hospitáló van jelen, kivéve azokat a napokat, mikor az ismétlőiskolában is van tanítás, amikor a IV. éves tanítónövendékek az ismétlőiskolai tanításon hospitálnak. A hospitálók föladataikat a tanítási órák alatt a kijelölt formájú naplóba jegyzik és azt elsősorban a gyakorlóiskolai tanítónak a hospitálás befejezésével azonnal bemutatják; a gyakorlóiskolai tanító láttamozása után pedig a pedagógia tanárának mutatják be.

3. A hospitáló növendékek $1/28-3/48$, $1/23-3/43$ óra között kötelesek a gyakorlóiskolában megjelenni és azt a gyermekek távozásáig csak a gyakorlóiskola tanítójának engedelmével hagyhatják el.

4. Az I. és II. é. tanítónövendékek kötelességei: fogadják az iskolába érkező gyermekeket, figyelnek rájuk az óráközi szünetekben, velük játszanak és megfigyelik őket játék közben is, felügyelnek a gyermekek távozásakor. Ellenőrzik a tantermeket és mellékhelyiségeket tisztaság (seprés, portörletés, fűtés, szellőztetés) szempontjából és a tapasztalatokról jelentést tesznek a gyakorlóiskola vezetőjének. Ügyelnek arra, hogy a gyermekek kezüket tizóraizás előtt megmossák és ivópoharaikat tisztán tartsák. A gyakorlóiskolai tanító által kijelölt egyes tanulókon és a gyermekeken általában az I. o. tanítónövendékek testtani, a II. évesek lélektani szempontból tesznek megfigyeléseket és tapasztalataikat a tanítási órákon azonnal bejegyzik.

5. A III. é. tanítónövendékek kötelességei: ügyelnek arra, hogy az érkező gyermekek rendben rakják el holmijukat a padban, számonkérlik házi föladataikat, beszélgetnek a gyermekekkel a tanultakról. Megfaragják a gyermekek ceruzáját, gondoskodnak arról, hogy a tintatartókban elegendő tinta legyen. Óráközi szünetekben szintén játszanak a gyermekekkel és felügyelnek rájuk. Tanítás alatt a pedagógiai tanár utasításai szerint megfigyelik és följegyzik a fegyelmezési, tanítási és szemléltetési eljárásokat. Felügyelnek arra, hogy a gyermekek rendben távozzanak el az iskolából.

6. A IV. é. tanítónövendékek kötelességei: segít a gyakorlóiskolai tanítónak a szükséges szemléltetési eszközök előkészítésé-

ben, utasítás szerint írja a mulasztási, haladási naplót és egyéb ügyviteli könyveket s végzi a gyakorlóiskolában fölmerülő adminisztratív munkát. Részt vesz a könyvtár kezelésében. Megfigyeli a tanítások közti kapcsolatok vonatkozását és az egyes tantárgyakban követett módszeres eljárást. Egészségtani megfigyeléseket tesz és a pedagógia tanárainak utasítása szerint általában figyelemmel kíséri az egész tanítói munkát.

Stubnyafüldő. A gyakorlati tanítások előkészítésének mi-kéntjét tárgyalták egyik értekezletükön. Tapasztalták ugyanis, hogy legtöbb esetben nagyrészt a szaktanár végzi el az előkészítést nemcsak tárgyi, hanem módszertani szempontból is, holott közös megállapodással az előkészítési munka szakszerűen és arányosan oszthatnák meg a pedagógia tanára, a gyakorlóiskolai tanító és a szaktanár között. Az igazgató célszerűnek találná, ha a pedagógia tanára, a szaktanár és a gyakorlóiskolai tanító már előzetesen megállapítaná az előkészítendő tanítás vázlatát, melyet az előkészítés befejezéséül, mint annak összefoglalt, leszűrt eredményét, a pedagógia tanára a növendékeknek le is diktálna. Ezzel határozott, minden szempontot megadó direktiva adatnék a növendékeknek, mely nekik biztos alapul és vezérfonalul szolgálhatna. E megadott keretet azután a növendékek önálló gondolkodással és megfelelő anyaggyűjtéssel kitöltének. A végleges határozatot későbbre halasztották. (Hospitálási megbeszélés.)

A IV. évfolyamon is 2 növendék dolgozta ki a tervezeteket. a tanító és bíráló.

A gyakorlóiskolai hospitálók számára a következő megfigyelési szempontokat tüzték ki:

Az I. o. a testtan körébe eső dolgokat figyelte meg: 1. A rendre és tisztaságra vonatkozó megfigyelések. 2. A csontrendszerre káros jelenségek. 3. Az izomrendszerre vonatkozó megfigyelések. 4. A táplálkozás testi és szellemi hatására vonatkozó megfigyelések. 5. A vérre és vérkeringésre vonatkozó megfigyelések. 6. A bőr, haj, köröm, száj és fogak ápolására vonatkozó megfigyelések.

A II. o. megfigyelései a lelkiélet körére terjedtek ki a következő szempontok szerint: 1. Az iskolásgyermek hallási képességének megfigyelése. (Kísérlet.) 2. A gyermekek emlékezetének és emlékezeti típusainak megfigyelése. (Kísérlet.) 3. Az emlékezeti és képzelmi képzetek szerepe a tanításban. 4. A szemléltető

eszközök használatának megfigyelése. 5. Tanítás közben minő érzelmek keletkeznek a gyermekek lelkében? 6. Egyes gyermekek egyéniségének megfigyelése.

A III. o. a nevelés- és oktatástan körébe eső tényeket figyelte meg. 1. A megfigyelés alapján mely tárgyaknak volt inkább alaki és melyeknek inkább anyagi képzőerejük? Miben nyilvánult az alaki és miben az anyagi képző erő? 2. A formális fokok megfigyelése. 3. A célkitűzés és a tanításnál használt tanítási eszközök megfigyelése. 4. A csendesfoglalkozások és házifüladatok összefüggésének megfigyelése a lefolyt tanításokkal. 5. A táblai rajz szerepe az egyes tárgyak tanításában a megfigyelés alapján. 6. Milyen módokat használt a tanító az emlékezetben való megerősítés céljából az egyes tárgyak tanításánál a megfigyelés alapján. 7. A megértetés három módja közül melyiket használta a tanító az új anyag közlésénél vagy melyiket leginkább. A szemléltetés, a magyarázat és a rávezetés megfigyelése. 8. A tanítás menetének megfigyelése.

A IV. osztály hospitálói a tanító egész munkásságát figyelték meg, irták a haladási, mulasztási naplót, kiállították az értesítő-könyvecskéket s a gyakorlóiskolához érkezett miniszteri rendeletek elintézésében segédkeztek.

Losonc. 1. *A gyakorlóiskola látogatása.* A tanítóképző-intézeti tanterv azt mondja, hogy a pedagógia tanítása módszerének tapasztalati alapra kell helyezkednie. Erről az alapról akképen gondoskodnak, hogy a gyakorlóiskolában megfigyeltetik mindazt, amiről a neveléstani órán szó lesz. Ennek a tantervi utasításnak megfelelően nálunk a pedagógia tanára (a test-, lélek-, nevelés- és az egészségtan tanára) az osztályában egy hét mulva tanítandó anyagot közli a gyakorlóiskola tanítójával, aki ebből az anyagból népszerű formában feladatot ad a hospitálóknak és pedig hat növendéknek. Az első növendék tapasztalatot gyűjt a gyakorlóiskola I. osztályában, a második ugyanazon föladat alapján a II. osztályban, a harmadik a III., a negyedik a IV. osztályban. A pedagógiai tapasztalatgyűjtés délutánonként történik, szerdán és szombaton pedig délelőtt. Ezt a tapasztalati anyagot aztán felhasználja a pedagógia tanára: abból indul ki a tanítása. Ily módon tehát a pedagógia tanítása a gyakorlatból indul ki és hogy a gyakorlathoz visszatérhessen, a pedagógia tanára ugyanazt a föladatot, az anyag eltanítása után, most már pontosan, az adott ismereteknek megfelelően, megformulázza és föladja. Ez az el-

járás most már biztosítja a szerzett pedagógiai anyagnak a begyakorlását. Igaz, hogy közvetlenül csak hat növendék hatol be a tétel anyagába, de mivel kötelesek eredményeikről a pedagógiai órán beszámolni, ennél fogva közvetve az egész osztály számára lehet a szerzett tapasztalatokat gyümölcsöztetni.

2. *A tanítások előkészítése.* Növendékeik a tanításokra a következők figyelembevételével készülnek elő: Az előkészítés ideje, osztály, tantárgy, tétel. A) *Előszűrés:* Teendőim természetes sorrendben; röviden megnevezve. Áthidaló gondolat. Általános célkitűzés.

I. fokozat: *Szemléltetéssel kapcsolatos alapvetés:* Mit szemléltetek? Teendőim természetes sorrendben; röviden megnevezve. Áthidaló gondolat.

II. fokozat. *Képzetekkel való műveletek.* Részletcélkitűzés. Teendőim természetes sorrendben; röviden megnevezve. Áthidaló gondolat.

III. fokozat. *Fogalomalkotás és rendszerezés.* Részletcélkitűzés. Teendőim természetes sorrendben; röviden megnevezve. Áthidaló gondolat.

IV. fokozat. *Módszeres elmélkedtetés.* Részletcélkitűzés. Teendőim természetes sorrendben; röviden megnevezve. Áthidaló gondolat.

V. fokozat. Az eddigi *eredmény állandósítása.* Részletcélkitűzés. Teendőim természetes sorrendben; röviden megnevezve. Áthidaló gondolat.

A gyermekek tankönyvében magyarázandó szavak, mondatok, képek stb.

B) *Kijelölés:* A következő órai tananyag kijelölése. Feladat.

A fenti szempontok szerint szerkesztett füzetben van annyi hely, hogy a növendék a tanítás vázlatát odairhatja. A következő iskolai évben kísérletezni fognak az u. n. *közös vázlattal.*

3. *A tanítások bírálata.* Erre is van növendékeinknek megfelelő füzetjük, amelynek fölosztása a következő: Ki tanított? Mikor? Mely osztályban? Tantárgy. Tétel. A bírálás sorrendjét tavalyi értesítőjünkben közölték.

A bírálati napló szerkezetének egyes részei a dolog természeténél fogva lényegileg egyeznek a tanításeelőkészületi naplóval, azaz náluk a tanítás bírálata a legtermészetesebb uton: a tanításfokokatok sorrendjében indul és ezen halad véges-végig. Azután, de közbe-közbe is, kiterjeszkednek arra is, hogy a tanító miképen

foglalkoztatta a gyermeki lélek főbb funkcionális területeit. Ez az eljárás egyrészt kitünő ismételtetője a lélektani ismereteknek, másrészt tudatos tanítót nevel a növendékből.

4. *A pedagógiai eredmény.* Minden bírálat végén következik a pedagógiai eredmény megállapítása. Csak a valóban értékes pedagógiai eredményt jegyeztetik föl a pedagógiai eredménytárba, amelyben minden népiskolai tantárgynak a heti óraszámhoz viszonyított lapja van. Ez a fölosztás főképen azért jó, mert az egy tantárgy körében gyűjtött eredmények egy helyen vannak s a növendékek könnyen értékesíthetik azokat a következő tanítástervezet készítésekor. Két év alatt olyan gyűjteményt állítanak össze, amely praktikus tanítókká neveli őket. A pedagógiai eredménytár fölosztása tavalyi értesítőjünkben olvasható.

Az eddigiekből nyilvánvaló, hogy náluk a gyakorlati kiképzés ügyét immár egy teljesen kiépített s a való életben bevált rendszerrel szolgálják. A rendszer kiépítésében az az alap gondolat vezérelte őket, hogy *az egyes növendékek tapasztalatait az egész osztály számára kell hozzáférhetővé tenni.* Az említett tényezőkön kívül a gyakorlati kiképzést szolgálják még a következő tényezők is: az osztatlan elemi népiskola tanmenete, a népiskolai leckemenetek és az iskolalátogatások.

Náluk már az I. o. növendékei¹ hozzáfognak az osztatlan elemi népiskolai tanmenet másolásához, másodosztályos korukban befejezik ezt a munkát s mire harmadévesek lesznek, megvan a tanmenetük, amelyre immár az elméleti pedagógiai órákon és az egyes tantárgyak módszertani óráin is szükségük van.

A kezdő tanítónak nagy segítségére vannak a leckemenetek, amelyek fölvilágosítják, hogy miféle sorrendben kell az egyes tantárgyak tananyagát elhelyeznie, amikor tanításra készül. A leckemenetek ügye — sajnos — a pedagógiának általában figyelemre nem méltatott ügye, pedig vélekedésük szerint fontossága elsőrangú.

Egyéb, a gyakorlati kiképzéssel kapcsolatos határozataik:

A gyakorlóiskola tanítója az előkészítések alkalmával ismeresse a tanítandó tétel terjedelmét és gondolatkörökre való tagozását. (H.)

A tanítási gyakorlatok tételeit akképen kell megállapítani, hogy egy-egy tanár hosszabb ideig legyen elfoglalva. (H.)

Minden növendék tanítási vázlatot készít; készül egy közös

vázlat is, amelyet a tervezet elkészítése előtt át kell néznie a szaktanárnak, gyakorlóiskolai tanítónak. (H.)

A tanítandó tételek főképen olyanok legyenek, hogy anyaguk alkalmas legyen a tanítási fokozatokba való elhelyezésre. (H.)

Minden tanár javítsa át a népiskolai leckemeneteket. (H.)

Egyik értekezletükön az igazgató a Gyermekek c. lap alapján szavára tette a pedagógiai impresszionizmust, amellyel kapcsolatban hosszabb megbeszélés történt a gyakorlati kiképzésről. (A főbb eredmények közlendők!) Egy másik értekezletükön foglalkoztak a tanítási tervezetek készítésével, a mintatanítások kérdésével s megbeszélték a leckemeneteket s a készítendő mintatanítási tervezetek s a tanítási vázlatok ügyét is. (A megbeszélés főbb eredményei közlendők!)

Zilah. Mivel intézetük első két évfolyama nagyon népes volt, azért az I. és II. évfolyamból naponta névsor szerint 2—2 növendék hospitált. A hospitáló növendék a tanítás megkezdése előtt egy negyedórával volt köteles megjelenni a kijelölt osztályban (külön gyakorlójuk t. i. még nincs) s ott a tanítótól kapott utasítások szerint résztvett az iskolai rendtartásban. — A hospitálási szempontokból a pedagógia tanára a pedagógiai tárgyakban végzett tanulmányok arányában ismertetett meg néhányat időről-időre s fölhevítte a növendékek figyelmét, hogy a megvilágított szempontok szerint végezzenek megfigyeléseket. A szempontokat a növendékek a hospitálási jegyzetükbe írták. A megfigyeléseket a megbeszélte formában írták le a hospitálási jegyzetbe s ezt egy héten belül átadták a pedagógia tanárának. Ezeket a pedagógia tanára átvizsgálta, a hibákat kijavította (a helyesírási hibákat is!), a homályos, esetleg egészen téves magyarázatokhoz megjegyzést írt s a pedagógiai órákon részletesen — már amennyire az idő megengedte — tárgyalta az egyes jegyzeteket, megvilágította a tévedéseket s összefoglalta a végleges eredményt.

Minden mintatanítást szabályszerű előkészítés előzött meg. Ez abban állott, hogy a gyakorlóiskolai tanító helyettese elméletileg fejtegette mintatanítását. Rövid vázlatát adta tanítási anyagának; rámutatott a vezérgondolatra, az anyagban előforduló elméleti vagy gyakorlati nehézségekre, az új és régi anyag kapcsolására; kijelölte az elérendő alaki vagy anyagi célt. A tanítást megbeszélés követte. A növendékek a tanítási órán jegyezték s a megbeszélési órán beszámoltak megfigyeléseikről, melyeket azon szempontok szerint végeztek, amelyeket az előkészítő órán a gya-

korlóiskolai tanító helyettese vázolt. Majd a gyakorlóiskolai tanító helyettesé is beszámolt tanításáról; kiemelte különösen azt, hogy mily mértékben tudta eredeti tervét megvalósítani, mennyiben s miért kellett eltérnie? E megfigyeléseket és a megbeszélés eredményeit egy külön naplóba írták a növendékek s a naplót a pedagógia tanára nézte át.

A beszéd- és értelemgyakorlati tételknél szükségessé vált a növendékeket arról tájékoztatni, hogy a gazdag anyagból tudnak-e már valamit a gyermekek, melyik tárggyal kapcsolatban tanulták azt, mit tanulnak az illető tárgyból a próbatanítást közvetlen megelőző órán s mi lesz a próbatanítást követő óra anyaga? A jelöltekkel közösen megállapították, miféle szemléltető eszközre van szükség; mivel, esetleg mily különös fogásokkal biztosíthatjuk a gyermekek részéről az érdeklődést, a figyelmet; mit kell különösen megértetni, mi a tanítás végső eredménye s ebből következően milyen célt akarnak szolgálni ezzel a tétellel? Részletesen megállapították a tanítás módszerét, menetét és alakját; minden tárgyra vonatkozóan megkapták a növendékek a tanítás formális fokozatait. A tanítás fokozatosságát a pedagógia tanára állapította meg. A tanítási tervezetekre írt esetleges tanári megjegyzéseket a tanítónak a tervezetébe kellett beillesztenie.

A tanítást bírálat követte. Előbb a főbíráló mondta el megjegyzéseit a pedagógia tanára által megállapított szempontok szerint, majd a többi növendék szólt a tanításhoz (esetleg a pedagógia tanára szólított föl valakit). Az elhangzott bírálatokra a tanító válaszolt. Ezután a próbatanítások vezetője mondott bírálatot (szaktanár a III. évfolyamon t. i. nincs jelen), végül a pedagógia tanára foglalta össze az elhangzott megjegyzéseket, kiegészítette saját véleményével s értékelte általánosságban a tanítást.

A bírálat főbb pontjai a következők: 1. A tanítás anyagának elrendezése, egységekre taglalása. 2. Előkészítés. 3. Tárgyalás. 4. Begyakorlás. 5. Tanalak. 6. Eredmény. 7. A tanító egyénisége. 8. Fegyelmezés. E főbb pontokat a pedagógia tanára több rövidebb kérdésre szétszedve megmagyarázta a növendékeknek s leíratta a minta- és próbatanítási naplóba.

Amidőn új tárgyból jelölték ki a legközelebbi próbatanítás tételét, a növendékek előbb mintatanítást hallgattak, a pedagógia tanára pedig megismertette velük az utasításnak a tárgyra vonatkozó részét. (Sziemeiszter János.)

Győr: tanítónőképző. Évenként egy-egy tárgy gyakorlati tanításaira nagyobb gondot fordítanak, mint a többiére, hogy ezáltal annak a tárgynak a módszerét lehető tökéletességgel és sokoldalúsággal ismertessék meg a növendékekkel. Tavaly a fogalmazástani tanítás, az idén a népiskolai énektanítás volt beható vizsgálódásuk tárgya. Vizsgálták a módszert, melynek segítségével a zeneelmélet elemei tapasztalati alapokon építhetők föl. Tanítások keretében bemutatták, hogy az énektanítás elemi fokán a zenei elemek ismertetése érzékeltetés által történik. Eljárásukkal szemléltették az utat, melyen át induktíve juthatni a ritmika, metrika, melódia és dinamika elemeinek fogalmához. Bemutatták a módot, amellyel a konkrétumokból absztrahálható a felsőfoku énektanításnál az elmélet, a hang neve, helye, alakja, időmértékek helye, ezeknek írásban való föltüntetése stb. Ennek megfelelően mintatanításokat és próbatanításokat tartottak a gyakorlóiskola I—II. osztályában a hallás utáni énektanítás szemléltetésére, a III—IV. osztályban pedig a hangjegyek szerint való énektanítás módszerének megismertetésére.

Kétirányú célt tűztek a jelöltek elé. Mintatanítások keretében bemutatták valamely elméleti elem érzékeltetésének módját, annak tapasztalati alapon történő megértését az I—II. oszt. elsőfoku énektanításában. A jelölteknek viszont be kellett mutatniok a III—IV. osztályu, hangjegyek szerint való, énektanításban a nyújtott elemi ismeretek fölhasználásának módját. Szemléltetniök kellett tanítói eljárásukban, hogy minő módon szolgál a felsőfoku énektanítás alapjául az I—II. osztály előkészítő munkája. Vagy fordítva. Mintatanításban látták a hangjegyírás tanítását az időértékeknek jegyekkel való kifejezését stb. és most ennek alapján keresték a jelöltek az I—II. oszt. énektanítási eljárásában azokat az alapokat, mellyel amazokat csupán érzékeltetjük a dalokon. Megállapították az előkészítés föladatát, bemutatták a hangmagasság, időérték stb. észrevételének módját, melynek alapján a felsőbbfoku tanításnál a hangjegyírásnak, időértékeknek stb. írásban való jelölése eszközöltetett. Ily módon a tervszerűen megállapított tanítások sorozatából ismerték meg a jelöltek azt a fontos összefüggést, mely a hallás utáni és a hangjegyek szerint való énektanítás közt kívánatos. Bemutatásra kijelölték az elméleti anyagból a hangmagasság és időmérték néhány jegyének tanítása mellett az időmértéknek gyakorlatilag legfontosabb elemeit. Különböző grafikus ábrázolásokkal segítették elő a meg-

értést. Felhasználták Kacsóh Pongrác dr. és Sztankó Béla erre vonatkozó utasításait, próbálták alkalmazni Kapronczay Mihály jelképes énektanítását, illetve annak pszichológiai alapgondolatát. Látási és mozgási képzeteket társítottak a különböző hangérzetelekhez és időtartamhoz. Problémául célszerű külső szemléltetési módok keresését tüzték ki a jelöltek elé, akik ötletes rajzokkal segítették a hangmagasság vagy időmértékbeli különbségnek észrevétetését. Keresték ez eltérések érzékeltetésére a legmegfelelőbb testmozgásokat pszichikai indítékok alapján, mely a fonómimikai módszer alkalmazását magyarázza.

Látták a ritmikus és melódikus hallás fejlesztésének módjait. Kiválasztották a ritmikus elmondásra alkalmas szövegű dalokat, megállapították a melodikus hallás fejlesztésére szolgáló motívumokat. Az elsajátított dalokat analizálva technikai gyakorlatokat fejlesztettek és a tanítások keretében bemutatták ezek, valamint a motívumok analitikus és szintetikus formáit.

A mintatanításokat a gyakorlóiskola vezetője tartotta, a jelöltek tanítását pedig a gyakorlati tanítások keretébe illesztették be.

Minden tanítás előkészítéssel, illetve bírálattal volt kapcsolatban, amelyen az énektanítás egészségtanának, pszichológiájának és módszerének minden fontos tényezőjét megbeszélés tárgyává tették. Így megismerték a két különböző foku énektanítás közötti kapcsolat elméletét és annak a tanítói eljárásban való alkalmazását példákon szemlélhették.

Ezzel jelöltjeiket az énektanítás módszerének kérdésével való alapos foglalkozásra készítették, pedagógiai fontosságának kellő értékelésével pedig kedvet ébresztettek a tárgy tanítása iránt abban a reményben, hogy az intézetükből kikerülő tanítónők hozzájárulnak népünk daloló készségének helyes irányu fejlesztéséhez. (Holvédné Veress Julia dr. és Damaszkovszky Mihályné.)

Fekete József.

Egyesületi élet.

Jegyzőkönyv.

Felvétetett a Tanítóképző Intézeti Tanárok Országos Egyesületének 1916. évi december 9-én tartott választmányi üléséről.

Jelen voltak *Mohar József* alelnök elnöklete alatt: *Scherer Sándor* kir. szakfelügyelő, *Nagy László* c. igazgató, *Barabás Endre* igazgató, *Quint József* igazgató, *Margitai József* ny. igazgató, *Dékány Mihály*, *Elekes Lajos* (Déva), *Fuchsné, Lechnitzky Gyula*, *Német Sándor*, *Répay Dániel*, *Sándor Domokos*, *Szöllösi István* c. igazgató (Arad).

1. *Elnök* megnyitja az értekezetet, üdvözli a megjelenteket s a következő magas szárnyalású beszédben megemlékezik Öfelsége néhai *Ferencz József* apostoli királyunk haláláról:

Tisztelt Választmány!

«Nemzetünk apraja-nagyja megdöbbenve fogadta azt a váratlan gyászhírt, hogy «meghalt a király!» Emberi gyarlóságunkban azt hittük, hogy miként a százados tölgy koronája felett szinte gyanútlanul viharzik át a haragos égi háboru, akként agg királyunk élete fáját sem döntheti egyhamar porba a kérlelhetetlen halál. A természet örök törvényénél fogva csalódnunk kellett s mi néma fájdalommal állunk felkent nagy királyunknak immáron örökre nyugalomra helyezett drága teteme felett, hogy kivegyük részünket abból a mély nemzeti gyászból, amelyet kegyetlen sorsunk reánk borított.

A megdicsőült király rajongásig szeretett nagy alakja máról holnapra a történelemé lett. Ez meg fogja állapítani, hogy I. Ferencz József kivételes uralkodói és emberi erényeivel méltán érdemelte meg azt a mélységes tiszteletet és odaadó szeretetet, amellyel magyar nemzete páratlanul hosszú és változatos uralkodásának alkonyát bearanyozta. Két emberöltőt meghaladott uralkodásának kezdetén környezete ifju és tapasztalatlan szivét ellenünk fordította; de a férfi megbékélt velünk és az aggastyán azzal a tudattal hunyta le örök álmra szemét, hogy trónjának és családjának legbiztosabb támasza sokat szenvedett, sokszor félreértett magyar nemzete. Az a fenséges harmónia, amelyben érzelmvilága népeinek érzelmeivel összeolvadt és az a bámulatos munkásság és kötelességteljesítés, amellyel népei boldogulását

következetesen előmozdította, feledtette vele azokat a mérhetetlen fájdalokat, amelyek őt mint embert és uralkodót egyaránt érték. Békére és nyugalomra hajló lelke a véstes háborunk legnagyobbikának eget-földet rengető zajában hagyta itt porhüvelyét, hogy a királyok királyának zsámolyánál öröködjék szeretett népei jövője felett.

Nekünk tanítóképző tanároknak mindenképp több okunk van a megboldogult király nagy történelmi alakjának dicsőítésére és nevelő értékesítésére. Fogadjuk meg a gyásznak e megszentelt perceiben, hogy I. Ferencz Józsefet mindenkor, mint az emberi és uralkodói erények megtestesülését fogjuk a magyar tanítóság és általa a magyar nemzet elé állítani és így azt a benső szeretetet, amellyel alakját a magyarság körülvette, a történelem igazságos utjain fogjuk az egész uralkodó családdal szemben általánosítani, erősíteni és örökössé tenni.

Ennél méltóbban nem áldozhatunk a nagy király örökre dicső emlékezetének!

A jelenre vonatkozólag pedig indítványozom, hogy egyesületünknek, de az egész magyar tanítóképző tanárságnak mély és benső gyászát juttassuk el illetékes utakon nagy halottunkhoz máris méltónak mutatkozó új királyunk trónjához, egyben biztosítván ifju uralkodónkat mélyeséges hódolatunknak és hűséges alattvalói ragaszkodásunknak a megjelölt szellemben való megnyilatkozásáról és gondos ápolásáról.»

Elnök felkéri a titkárságot, hogy az egyesület gyászát juttassa mielőbb a fent megjelölt szellemben illetékes helyhez. Megilletődéssel tudomásul szolgál.

2. Szünet után elnök így folytatja: «Őszinte és benső részvétellel emlékezem meg dr. Baló József elnökünk korai haláláról és hálála okozta igaz fájdalunkról és gyászunkról.

Dr. Baló József közel egy évtizeden át állott egyesületünk élén, de ennél jóval hosszabb időn át vette ki küzdelmeinkből és munkásságunkból a maga részét. A közbizalmat és közszeretetet határozott és férfias egyéniségével, a tanítóképző tanárság függetlenítésére törekvő következetes programjával, bámulatos munkásságával és barátságos modorával vivta ki. A bizalom birtokában arra méltónak is mutatkozott és fáradságot nem kimélő munkássággal szolgálta egyesületünk és státusunk ügyeit. Agitálásáról, szervezőképességéről és egyesületünk virágzó tevékenységéről azok a fényes lapok tanuskodnak, amiket a sárospataki,

temesvári és félegyházi közgyűlésekről, valamint a sok érdeemes munkát végzett választmányi gyűlések sorozatáról vettünk fel. Ezek magukban kitörölhetetlenül örökítik meg Baló József nevét egyesületünk történetében. De nyomot hagyott ő szélesebb körben, mint a pedagógia egyik szakavatott buzgó művelője is, valamint szűkebb körben kiváló tanári és igazgatói működésével azon intézetben, amely egyrészt ő általa lett az ország egyik legelső és legjobb hírű tanítónevelő intézetévé.

A mi veszteségünk tehát valóban nagy, hiszen a megboldogult aránylag korán dült ki abból a fáorból, amelynek élén még nagy hasznára lehetett volna ügyünknek.

Nyilván a lázas munka örölte meg oly hamar és olyan korán szervezetét.

Nem lehet feladatom Baló József érdemeinek részletes méltatása. De az igenis kötelességem, hogy javasoljam a választmánynak, miszerint addig is, amíg az érdemleges méltatás ideje elérkezik, érdemeit és emlékét már most is iktassuk jegyzőkönyvbe, fejezzük ki részvétünket családjá iránt és mondjuk ki, hogy legközelebbi közgyűlésünkön emlékbeszéddel fogunk emlékének áldozni. Egyben jelentem, hogy egyesületünk ravatalára koszorut helyezett és temetésén egyesületünk nevében Dékány Mihály szerkesztő ur mondott bucsubeszédet.»

Elnök kegyeletes szavai jegyzőkönyvbe iktattatnak és indítványai egyhangulag elfogadtatnak.

Dékány Mihály jelenti, hogy a fentemlítetteknek eleget téve, az egyesület nevében koszorut helyezett a ravatalra ezen felirattal: «A Tanítóképző Intézeti Tanárok Országos Egyesülete», «Szeretett Elnökének!»

Főtitkár megemlékezik Baló Józsefnek az egyesületi élet körül tett utolsó intézkedéseiről s azon meleg szeretetről, amely őt egyesületünkhöz fűzte. Midőn előre haladott betegsége többször érlette meg benne azt a gondolatot, hogy az egyesületi tevékenységtől visszavonuljon, erős munkálkodni vágyó lelke őt ezen elhatározástól mindig visszatartotta, amíg az emberi organizmus legfinomabb szerkezetében megtámadott idegrendszer felmondta a szolgálatot s pihenni nem akaró tevékeny munkást az örök nyugalomra kényszerítette.

A gyászaborult család felkérésére főtitkár intézkedett az elhunyt temetésére vonatkozó teendőkből s a polgármesteri hiva-

talnál a farkasréti köztemetőben Baló Józsefnek emlékezetéhez méltó diszsirhelyet eszközölt ki.

Az elköltözöttet a budapesti I. ker. áll. tanítóképző-intézetben ravatalozták föl s a temetésen személyesen képviseltették magukat a következő egyesületek: «A Középiskolai Tanárok Orsz. Egyesülete» dr. Négyessy László elnök, «A Polgári iskolai Tanárok Egyesülete» dr. Imre Sándor elnök személyében, azonkívül megjelentek nagyszámu tisztelői.

Levélben fejezték ki részvétüket: a «Magyarországi Tanítók Eötvös Alap»-jának elnöksége, a győri m. kir. áll. tanítónőkészítő tantestülete, a szabadkai m. kir. áll. elemi tanítónőkészítő tanári testülete, az iglói m. kir. áll. elemi tanítóképző-intézet tanártestülete, a máramarosi és a csurgói m. kir. áll. tanítóképző-intézetek tanári kara.

A választmány megbizza főtítkárt, hogy nevezett intézeteknek tolmácsolja az egyesület köszönetét. Titkár bemutatja az egyesületnek Baló József családjához intézendő részvétsoraikat.

A választmány a főtítkár jelentésével együtt helyeslőleg tudomásul veszi.

Elnök főtítkárnak az egyesület nevében hálás köszönetét fejezi ki azon tapintatos és kegyeletes eljárásáért, amellyel elhunyt elnökünknek a végtisztességet megadta.

Helyesléssel fogadtatott.

3. *Elnök* bejelenti, hogy a gyász esetből kifolyólag, az alapszabályok értelmében, az alelnök tölti be az elnöki tisztelet s e minőségben áttér a gyűlés további tárgysorának elintézésére.

Felkéri főtítkárt jelentésének megtételére.

Főtítkár jelenti, hogy az utolsó febr. 5-ikén tartott választmányi gyűlésen az egyesületi számadások felülvizsgáltattak s helyesnek találtattak.

Ezen értekezletből kifolyólag, az egyesület memorandummal járult a nagym. vallás- és közokt. m. kir. Miniszter Urhoz a képzőintézeti tanárok óratöbblete s a gyakorlati kiképzésben való részvétel után járó díjak kiutalványozása tárgyában, azonban ez ügyre vonatkozólag ezideig válasz nem érkezett.

Jelenti továbbá, hogy a f. é. június hó 27-én megalakult Fogyasztók Országos Szövetségébe a mi egyesületünk is belépett s a h. főtítkárt beválasztotta a felügyelő-bizottságba. Továbbá részt vett az egyesület képviselőjében az áll. tisztviselők özvegyeinek s árváinak segélyezésére alakult bizottság tárgyalásain, ahol

300.000 K segélyösszeg mikénti felhasználása került szóba, azonban jelenti, hogy képezdei tanárok családtagjai közül egy sem jutott azon helyzetbe, hogy ezen segély elnyeréséért kellett volna folyamodnia, illetőleg folyamodott volna. Jelenti, hogy az erdélyi menekült tanítók segélyezésére szervezett bizottság tárgyalásain is részt vett és néhai elnökünk utasítására, a fentemlített célra egyesületünk pénztárából 150 K-t fizetett ki.

Jóváhagyólag tudomásul szolgál.

- Bejelenti a következő új tagokat:

Dr. Veress István igazgató Debrecen

Engelhard Ferenc r. k. isk. igazgató, Veszprém.

Grynaeus Ida, Eperjes.

Lapunkra előfizetett a szegedi r. k. tanító- és a szegedi r. k. tanítónőképző-intézet.

A választmány az új tagokat üdvözli s a főtítkári jelentést jóváhagyó tudomásul veszi.

Főtítkár jelenti a «Magyarországi Bajtársi Szövetség» felkérte az egyesületet, hogy tagjai sorába lépjen. Főtítkár röviden az alapszabályok értelmében megismerteti az egyesület célját (kulturális összeköttetést létesíteni a szövetséges nemzetek között).

Elnök az ideát lelkesen üdvözli s kérdést intéz a pénztáros-hoz, hogy egyesületünk anyagi helyzete megengedi-e ezen kiadást? Egyben felteszi a kérdést, hogy a választmány óhajt-e a szövetségbe belépni?

Dékány Mihály pénztáros jelenti, hogy az egyesületi pénztár állapota ugyan nem zárja ki ezen kiadást, azonban mégis célszerű a jövőre való tekintettel, a takarékos óvatosság, mert körülbelül 3000 K-ra rug a tagsági díj hátralék.

Répay Dániel a szövetséges országok tanító egyesületeivel való összeköttetést szükségesnek tartja, amely egyesületünk tekintélyét is emelné, ennél fogva a belépést ajánlja.

Nagy László. Magyarországon ujabban erős talaja van azon törekvéseknek, hogy a szövetséges államokkal összeköttetésbe lépjen, ennél fogva szükséges, hogy a magyar tanítóság is demonstrálja ebbeli hajlandóságát.

Sándor Domokos. A csatlakozás akkor volna hatásos, ha az összes magyar tanító egyesületek e mozgalomban részt vennének, ez esetben nekünk is erkölcsi feladatunk a belépés. Ennél fogva ajánlja, hogy kérdést intézzünk a társegyesületekhez, mikép vélekednek ők e kérdésről?

Elnök ezt nem tartja szükségesnek s a mi belépésünket nem kívánja más egyesületektől függővé tenni; másrészt a felhívást azok is megkapván, a kérdés elhatározásukba való beavatkozásnak tűnhetik fel, amit szintén kerülni óhajt.

Quint József azt a kérdést veti fel, szabad-e, ha csak demonstrációról van szó, oly könnyen az egyesület pénztárából nagyobb összegeket megszavazni? Bizzunk meg inkább valakit, hogy a «Bajtársi Szövetség» munkásságát tanulmányozza s csak azon esetben, ha az eredményesnek bizonyul, lépünk mi is be nevezett egyesületbe.

Lechnitzky Gyula ismeri s tanulmányozta a «Bajtársi Szövetség» törekvéseit s ajánla ezen egyesület körében egy pedagógiai osztály szervezését, amely közvetlen összeköttetést tartson fenn Németország s a többi szövetséges állam képezdei tanárságával. Ezen összeköttetés nekünk nagy hasznunkra lehetne, azért ajánlja a «Bajtársi Szövetség»-be való belépést.

Főtítkár az elhangzottak után javasolja, hogy az egyesület belépés esetén 200 K-ás alapítótagságot vállaljon, amelynek díja két évi részletekben volna fizetendő.

Elnök a felszólalások alapján az ügyet eléggé megvilágított-nak látja s a jelenlevőket e tárgyban szavazásra kéri fel.

Többség a belépés mellett szavaz, a választmány alapítótagul való belépést kimondja.

Főtítkár előadja a bajai áll. tanítóképző tantestület következő kérelmét: A nevezett intézet tanári kara közreműködött a katonai szolgálatot teljesítő tanítójelöltek részére rendezett tanfolyamon s az óránként kiutalványozott 2 K 86 fill. tiszteletdíjnak 5 K-ra való kiegészítettését kéri.

Szöllösi István szerint miután ez ügy nem tekinthető komoly sérelemnek, ennél fogva itt nem tárgyalható.

Elnöknek tudomása van, hogy más intézetek tanárai hasonló esetekben ugyanily elbánásban részesültek; különben is a képezdei tanárság a háboru folyamán spontán lelkesedésből sokkal nagyobb anyagi áldozatokat hozott, ennél fogva ajánlja, hogy fön-tartsa az egyesek azon jogát, hogy esetleges sérelmeik orvoslását szorgalmazhatják, az egyesület ezen felszólalást ne tegye magáévé, illetőleg ez ügyben ne írjon fel. Egyhangulag elfogadtatott.

Főtítkár ismerteti a bajai tanítóképző igazgatójának indítványát vidéki körök szervezése tárgyában, melyeknek föladata lenne aktuális pedagógiai kérdések megbeszélése.

Elnök. A vidéki körök megalakításának óhaja már több ízben szóba került, minthogy azonban ez az alapszabályokba vágó szervezeti kérdés, ennél fogva a mostani háborus viszonyok között az egyesület ennek tárgyalására nem vállalkozhatik. Ha azonban a normális viszonyok ismét helyre állanak, ezen indítvány tárgyalása elől nem zárkózik el. Helyesléssel elfogadtatott.

Főtktár jelenti, hogy Barabás Endre mai választmányi gyűlésre kitűzött előadása közbe jött akadályok miatt, a jövő választmányi gyűlésen kerül programra.

4. *Elnök* kitűzi az egyesület munkaprogramjának a tárgyalását.

Jelenti, hogy az egyesületnek jelenleg csak két megválasztott tisztviselője van, ennek kapcsán szóba hozza Dékány Mihály szerkesztő tehermentesítését, aki a háboru folyamán a pénztárosi és főttkári teendőket is ellátta.

Elnök Quint József az egyesület volt főttkárát kéri fel ezen teendők ideiglenes ellátására.

Quint József igen köszöni a megtisztelő bizalmat, de igazgatói s egyéb elfoglaltságára való tekintettel azt nem fogadja el, de ajánl egy fiatal tetterős, szervező erőt Lechnitzky Gyula személyében.

Elnök ezirányu felszólítására *Lechnitzky Gyula* kész a főttkári teendők végzésére s a közgyűlés előkészületeinek elintézésére.

Az egyesület ideiglenes tisztikara következőkép alakul: az elnöki teendőket *Mohar József* alelnök, a főttkári teendőket *Lechnitzky Gyula*, a szerkesztői és pénztárosi teendőket *Dékány Mihály* s a jegyzőséget *Fuchsné* látja el.

Elnök felveti a kérdést, hogy az egyesület további vezetése, interregnum alakjában, vagy pedig közgyűlésen szabályszerűen megválasztott tisztikar által történjék-e, utóbbi esetben mikor tartassék meg a közgyűlés? A maga részéről kijelenti, hogy az egyesület jó vezetését vidékről nem tudja elképzelni, amiért is óhajtja a mielőbbi végleges megalakulást.

Lechnitzky Gyula a közgyűlés mielőbbi összehívását tartja szükségesnek, tekintettel, hogy nagy munkarend áll előttünk s az egyesületi élet szabályszerű menetét csak a közgyűlés biztosíthatja. Indítványozza a közgyűlésnek január utolsó napjaiban való egybehívását.

Dékány Mihály nem tartja a közgyűlés egybehívását oly

sürgősnek, tekintettel arra, hogy háboru tartalma alatt a többi kulturmunka sem folyik megszokott medrében.

Nagy László oly időpontot kíván, hogy a hadbavonult bajtársak közreműködése s megjelenése a közgyűlésen is lehetővé legyen téve. Ezért kellene a vidéki tanítóképzőkhöz kérdést intézni, mely időpontot tartanak ők e célra alkalmasnak s a január 1-én beérkezett véleményeket lehetne január 15-ikén tartandó választmányi gyűlésen behatóan tárgyalni.

Elnök is szükségesnek tartja a közgyűlés egybehívását, hogy az egyesület szabályszerű működését folytathassa s teljes és rendszeren választott tisztikar vezethesse az egyesületet.

Azonban technikai okokból nem tartja a gyors elintézését kívánatosnak egyrészt azért, hogy a személyi kérdésekre vonatkozó vélemények szilárdan kialakulhassanak, másrészt annál is inkább, hogy a képzőintézeti tanárságnak módjában legyen a közgyűlésen minél nagyobb számban megjelenni, ami csak hosszabb iskolai szünetek alkalmával pl. *husvétkor* vagy a nagy *szüneti* vakációban lehetséges.

A választmány mindezen körülmények és a vidéki kartársak óhajtásának figyelembevételé után fog végérvényesen dönteni a közgyűlés idejére vonatkozólag.

Több tárgy nem lévén, a gyűlés véget ért.

Jegyezte:	K. m. f.	<i>Mohar József</i>
elnöklő alelnök.		<i>Fuchsné Eitner Milla.</i>

Vegyesek.

Dr. Baló József halála.

November 28-án reggel 2 órakor halt meg. Erős szervezete egy hétig küzdött a végenyészettel s végre is az utóbbi győzött és kidöntötte az élők sorából a még aránylag nem idős, 56 éves férfit.

Az utolsó két év alatt legbensőbb ismerőseinek már panaszkodott az egészségére, de azért rendületlenül bizott meggyógyulásában. Halála előtt éppen egy évvel, 1915. november havában, betegsége, bár külsőleg alig látszott még meg rajta, súlyosabbra fordult, s erre való tekintettel akkor vissza is akart vonulni egyesületünk vezetésétől. E lap szerkesztőjének a rábeszélésére

azonban az elnökségről való lemondását elhalasztotta az akkor már elhatározott nyugdíjaztatása idejére, a következő iskolai év kezdetére. A lefolyt iskolai év végén július 1-étől szabadságot kapott nyugdíjaztatásáig, ami november hó 1-étől el is rendeltetett. Augusztusban Pöstyén fürdön keresett gyógyulást, ámde ereje s egészsége oly rohamosan kezdett hanyatlani, hogy a katasztrófa bekövetkezése már csak az idő kérdésének látszott. S ő mindezek dacára nemcsak rendületlenül bizott felgyógyulásában, hanem még a jövőbeli egyesületi munkásságára is terveket szövögetett. November 21-én este 6 órakor még levelet irt Mohar József al-elnöknek, hogy helyettesítse őt az elnöki teendők ellátásában, míg felgyógyul. Ez volt hattyudala. Még aznap este 8 órakor elvesztette eszméletét s egy heti nagy szenvedés után nov. 28-án örökre megpihent.

A holdogultat a budapesti I. kerületi állami elemi népiskolai tanítóképző-intézet tanácskozó termében ravatalozták fel. Egyesületünk babérkoszorút helyezett a ravatalra, fekete szalagján ezzel a fölirással: «A Tanítóképző Intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete. Szeretett elnökének», továbbá a következő gyászjelentést adta ki:

«A Tanítóképző Intézeti Tanárok Országos Egyesülete mély fájdalommal jelenti, hogy szeretett elnöke *nagybáconi Baló József dr.*, a budapesti állami elemi népiskolai tanítóképző-intézet nyugalmazott igazgatója, folyó évi november hó 28-án hajnalban rövid szenvedés után, 56 éves korában az Urban csendesen elhunyt. Kedves halottunk földi maradványai november hó 29-én délután 3 órakor fognak a református vallás szertartása szerint a budapesti áll. tanítóképző (I. ker. Mozdony-utca 40. szám alatt) intézet tanácskozó terméből a farkasréti temetőben örök nyugalomra tétetni. A férfias erély és önérzet mintaképe volt. Életének utolsó leheletéig a köznek dolgozott. Mindnyájunk jó barátja, ügyünk hű sáfárja és a magyar tanítónevelés fáradhatatlan munkása költözött el vele. Budapest, 1916. november hó 28-án. Emlékét megőrizzük!»

Külön gyászjelentést adott ki a családon kívül az I. ker. tanítóképző tanárkara és ifjusága is.

A temetés november 29-én délután 3 órakor volt óriási részvét mellett. Megjelentek a végtisztességen a budapesti tanítóképző-intézetek tanártestületei, a polgári iskolai tanárképző tanárkara, az I. kerületi áll. tanítóképző-intézet ifjusága, az Or-

szágos Középiskolai Tanáregyesület képviselőjében dr. Négyessy László egy. tanár, elnök, a Polg. Isk. Tanárok Orsz. Egyesülete képviselőjében dr. Imre Sándor egy. m. tanár, elnök, Hidassy Sándor kir. tanácsos, Mosdóssy Imre kir. tanácsos, székesfővárosi tanfelügyelő, Farkas Sándor, Scherer Sándor és Wágner János tanítóképző-int. kir. szakfelügyelők, dr. Vangel Jenő egy. m. tanár, pedagógiumi igazgató, Mészáros Jenő tanítóképző-intézeti igazgató, Bánóczy József tanítóképző-intézeti igazgató és nagy számmal az elhunyt tisztelői és barátai.

Az I. ker. áll. tanítóképző ifjúságának gyászéneke után Haypál Benő budai református lelkész mondott magasszárnyalású beszédet, melyben megható szavakkal méltatta a boldogult egyéni, családapai, tanári és hazafiui érdemeit. A Tanítóképző Intézeti Tanárok Országos Egyesülete nevében Dékány Mihály ekképen bucsuzott el az elhunyt elnöktől:

«Kedves barátunk! Drága halottunk! A Tanítóképző Intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete nevében, melynek előbb alelnöke, 9 év óta pedig nagyrabecsült elnöke voltál, bucsuzok téled. Nagy a mi lelkünk bánata s veszteségünk tudatában mély szomorúsággal telik meg a szívünk, hogy Te itt hagytál bennünket. Te nem a mindennapi emberek közül való voltál s mi, tanítóképző tanárok benned rendünknek legnagyobb díszét, a céltudatos, kitartó, akaraterős munkást s igaz jó barátot veszítettük. Lelked sohasem nyugodott. Folyton tanultál és küzdöttél a közérdekért; de mindenkor csak önmagadban és a jó Istenben bíztál. Ott voltál mindenütt, ahová hivatásod, kötelességed és lelkiismereted szava szólított s minden munkádba beállítottad egész testi és lelki erődet, hogy kitűzött feladatodat sikerrel megoldhassad. A magyar tanítóképzést nemcsak a katedrán szolgáltad, hanem szolgáltad szóval, tollal és megfelelő más tettekkel is, olyan intenzitással, mint csak kevesen. Egyesületi életünkben, a magyar tanítóképzés érdekében folyó nagy munkának mindenkor első zászlóvivője voltál és nemcsak buzdítottál, irányítottál bennünket a munkában és hangoztattad a kartáisi összetartásnak a szükségszerűségét, hanem magad is velünk dolgoztál s kartársaidal mindenben együtt éreztél. Szeretetreméltó voltál mint ember, igaz mint barát. S most itt hagysz bennünket, elköltözöl az örökkévalóságba. Azért mi mégsem bucsuzunk el téled egészen, mert itt marad közöttünk lelkedből a becsületes munkának, a lelkiismeretes kötelességteljesítésnek, a kartársi hűségnek, odaadásnak és

együttérzésnek a követendő példája. Legyen boldog örök nyugalom! Isten veled.»

Quint Józsefnek, az I. kerületi tanítóképző-intézet jelenlegi igazgatójának a bucsubeszéde után a halottat a Farkasréti temetőbe kísérték, hol a Székesfőváros által adományozott diszsirban helyezték el örök nyugalomra. A sirnál az I. kerületi tanítóképző-intézet és annak tanárkara nevében Miklós Gergely tanítóképző-intézeti igazgató, valamint a tanítóképző jelenlegi és régebbi növendékei bucsuztak el a halottól.

A Tanítóképző Intézeti Tanárok fentemlített koszoruján kívül koszorut helyeztek a ravatalra:

Drága jó Uramnak: Irén; Drága jó Apónknak: Dudi és Jenő; Édesapánknak, legjobb barátunknak: Józsi és Zoló; A mi jó Jóskánknak: Mama; Szeretett öcsémnek: Gyula; Kedves jó Sógornak: Jenny; Kedves Sógorunknak: Ferkóék; A jó Sógornak: Dezsőék; Rokoni szeretettel: Dr. Baló Géza és családja; Rokoni szeretettel: Deliék; Igaz őszinte szeretettel: Teresi és leányai; Kedves Józsi Bácsinknak: Mesterházyék; Fájó részvétellel: Az I. áll. tanítóképző-int. tanári testülete; Felejthetetlen, atyai jó-ságu Igazgatójának: Az I. áll. tanítóképző-int. ifjusága; A jó Igazgató Bácsinak: A gyakorlóisk. tanulói; Őszinte részvétellel: A Paedagogium tanári kara; Igaz részvétellel: A dévai áll. tanítóképző-int. tanári kara és ifjusága; Dr. Baló Józsefnek: A VI. ker. áll. tanítónőképző-int. tanári kara; Dr. Baló Józsefnek: A II. ker. áll. tanítónőképző-int. tanári kara; Felejthetetlen jó barátomnak: Dékány Mihály; Kedves Barátunknak: A Szerbák család; Igaz és mély fájdalommal: Farkas Sándor és családja; A felejthetetlen jó Barátnak: Imreh család; Szeretett jó Barátunknak: Kún A. és családja; Igaz részvétellel: Dr. Erdélyi Lajos és neje; Utolsó üdvözlétül: Lahner család; Hála jeléül: Blickling Antal és neje; Há-lás szeretettel: Quint család; Há-lás tisztelettel: Stark Ferenc. Ezekon kívül számos csokor az elhunyt tisztelőitől és barátaitól.

Áthelyezés. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter áthelyezte *Dékány Mihály* budapesti II. kerületi állami tanítónőképző-intézethez beosztott rendes tanárt a budapesti VI. kerületi állami elemi népiskolai tanítónőképző-intézethez. — *Kostyál Ilona* budapesti VI. ker. m. kir. állami elemi népiskolai tanítónőképző-intézeti segéd-tanítónőt a budapesti II. ker. m. kir. állami elemi népiskolai tanítónőképző-intézethez.